DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA.

Quâ

DIFFERENTIÆ NONNULLAE, INTER JUS CIVILE JUSTINIANAEUM, ET STATUTA MORESVE ARGENTORATENSIUM EXHIBENTUR,

atq;

SS. TRINITATE AUXILIANTE

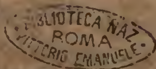
Ex Decreto & Authoritate

MAGNIFICI, NOBILISSIMI, ET AMPLISSIMI JCTORUM ORDINIS IN LYCEO PATRIO

PRO SUMMIS IN UTROQUE IURE PRIVILEGIIS ET HONORIBUS DOCTORALIBUS RITE CONSEQUENDIS

Placido Eruditorum Examini

SOLENNITER exponuntur

à

JOH. JOACHIMO REMO,

Argentoratensi.

Die 20. Mens. April. Horis locoq; consuetis.

ARGENTORATI,

Typis CAROLINIS.

ANNO M DC LXI.

VIROS

Eruditionis famâ
Officiorum auctoritate
Meritorum in Rempublicam
Amplissima dignatione
Eminentes

JOH. JACOBUM FRIDIUM,
JOH. JOACHIMUM FRANTZIUM,

Illum
Jureconsultum
& Illustris Reip. Argentoratensis
Syndicum gravissimum

Hunc
Incluti Quindecimvirorum
Collegii
laudatæ Reipub.
Secretarium fidelissimum

Disputationis huius Inauguralis
dedicatione
Sui erga ipsos obsequij
certiores reddere
Eorundemque sese Patrocinio
porro, quâ decet
observantia commendare satagit
JOH. JOACHIMUS REMUS.

Clarißimo

DN. JOH. JOACHIMO REMO,

Amico jucundißimo.

I*Vra per Augustos populis obtrusa subactis*
Et Latij prisco condita scita foro,
Quodq́; per & Grajos & feros Teutonas auctum
Nunc vastâ legum mole laborat opus,
Non satis est cepisse Tibi capere omnia nato,
Gloria civilis, R E M E, futura togæ:
Quin simili Patrias librans indagine leges
Ius A R G E N T I N AE detegis omne meæ,
Et quæ nostra notæ discernant jura Latinis
Ingenio rixas discutiente doces.
Macte animi, studijq́; potens ingentibus ausis
Sic Romam illustra, sic genitale solum!
Quis meritis his æquus honor, quæ præmia reddi
Digna queant, Vrbem poscit utramq́; Themis?
Nec mora, Te lauro, lauro jubet utraq́; cingi
Barbariæ victrix Invidiæq́; Caput.
Quid, mea Musa, sedes? quid inerti pollice ludum
Contrahis? hic tacita non licet esse lyra.
Surge. Deæ veniunt, ut, quam meruere, coronent
Vindicis æternâ tempora fronde sui.
Si quid habes operis, fac R E M V S ad astra feratur
Carmine, fac plausu personet ista dies.
Cernis ut ingenij penetrantis acumine doctor
Detinet attonitas eloquioq́; Deas?
Vt sibi jam concors ambæ gratantur haberi
Iustitiæ, R E M O conciliante, decus?

Vive

Vive tamen, potiorq; malis enitere sæcli
Moribus, & Famæ culmina perge sequi,
Qua Batavi, qua Gallus habet, quibus invidet hospes,
Qua fovet excelsos Ausonis ora viros.
Tempus erit, quo dulce jubar sibi patria tellus
Ex ornamentis quæret, Amice, tuis.
Tunc miscebimini lætis amplexibus ambo:
Vrbs decus ipsa tuum, Tu decus Vrbis eris.

Ita verissimum adfectum
testatur

C. KECK.

F I N I S.

C. B. D.

DE DIFFERENTIIS NONNULLIS INTER JUS CIVILE JUSTINIANÆUM ET STATUTA MORESVE ARGENTORATENSIUM.

Mnem ferè Gentem in Orbe Terrarum semper jus suum sibi peculiare habuisse, secundum quod viveret, historiæ docent. Cuius autem jura tantam adepta sunt authoritatem, quantam Jus Civile Romanum, populum fuisse nullum verius est, quam ut nostro testimonio confirmari necesse sit. Id tamen fatendum est, nullam Gentem tam justum æquumve aut utile sibi jus condere posse, quod omnibus aliis postea Gentibus æquè utile ac salutare sit, quin melius faciat hæc aut illa natio, si à jure apud alios justo recedat. Hinc & Inclyta nostra Respublica Argentoratensis, quanquam Imperio Romano nomen dederit, atque adeo legibus illius vivat, ab his tamen multis in Capitibus, tum per expressa statuta, tum tacitâ consuetudine recessit. Quæ omnia notare labor esset non quidem inutilis, sed qui vires nostras plus quam superat. Ideoque pauca quædam de his collegi,

Tutaq; inexhausti libata est ora profundi.

(ut cum Sæculi nostri Nasone loquar) ista sufficere ratus Disputationi Inaugurali, quam post consuetum

Candidatorum Examen, quod DEO benè juvante, nuper ſuſtinui, impræſentiarum Solenni eruditorum ventilationi propono. Manum ad tabulam FELICITER!

CAPUT I.

De Poteſtate Patria.

Ure Civili Juſtinianæo magna fuit Patrumfamilias in liberos poteſtas, & concernebat, (ut in materia prolixa breves ſimus) tum PERSONAS liberorum, tum BONA. Illas quod attinet, non poterant filiifamilias ſine conſenſu parentis in cuius poteſtate erant, nuptias inire. *pr. Inſt. de Nupt.* ubi obiter notamus, eos falli, qui matris conſenſum Jure Juſtinianæo requiſitum fuiſſe docent, cum plus quam manifeſtum ſit matres non habuiſſe liberos in poteſtate. *§. 10. Inſt. de Adopt.* Locamer. *in not. ad d. cit. princ. Inſt. de Nupt.* atque adeo nec Patris, ratione filii Emancipatr, multò minus cognatorum. Niſi quod filiæ patre deſtitutæ neceſſarius fuerit conſenſus matris & propinquorum. *l. 20. C. de nuptiis.* Poterant deinde à Præſide filiifam. compelli ad alimenta parentibus ad inopiam redactis præſtanda. *l. 5. C. de patr. poteſt.* Ulterius licebat patrifamilias tum ipſi filium ob quodvis delictum caſtigare, tum Præſidi Provinciæ puniendum offerre. *l. 3. & 4. C. dict. tit.* Poterant porro egeſtatis cauſa Patres filios ſuos certis conditionibus vendere *l. 2. C. de patribus qui lib. diſtr.* & denique (quod tamen Juſtiniani temporibus jam ſublatum erat) occidere. *l. ult. C. d. t. de pat. pot. l. 1. ff de lib & poſthumis.* Quoad bona filii fam. tale jus erat Parentis, ut peculium quidem filii profectitium in ſolidum, h. e. quoad proprietatem, & quoad uſumfructum Patrifamilias acquireretur, adventitium autem quoad uſumfructum ſolùm. *§. 1. Inſt. per quas perſonas cuiq; aq. adde* Dn. D. Biccii *Aurea. pag.*

59. quamdiu ſcilicet in poteſtate filius erat. Nam poſt emancipationem dimidiæ tantum partis bonorum filii adventitiorum uſumfructum penes ſe retinebat pater. *§. 2. d. t.* Caſtrenſis denique aut quaſi Caſtrenſis peculii nec proprietatem nec uſumfructum paterfam. lucrabatur. *d. §. 1. Inſt. per quas perſon. & l. 4. Cod. de advoc. div. jud.* Et in hac poteſtate manebant liberi, donec parens aut moreretur, aut ipſos emanciparet. *princ. & paſſim Inſt. quib. mod. jus pat. pot. ſolv.* aut ipſi filii per dignitatem Patriciatus, Conſulatus, Præfecturæ, Epiſcopatus, &c. ipſo jure ex poteſtate patria exirent. *Nov. 81. c. 1. 2. & 3.*

Jure noſtro Statutario tanta non eſt Parentum in filios poteſtas, ſive perſonam eorum ſpectes, ſive bona. Niſi quod circa nuptias contrahendas, quod primam differentiam inter utrumque jus conſtituit, liberiores fuiſſe videntur filii apud Romanos, quam in Noſtrâ Republicâ. In hâc enim non tantum Patris, ſed etiam matris, & ſi parentes deſint, propinquorum conſenſum habere debet (non ſola filia patre deſtituta, ut jure Civ. ſed etiam) filius in matrimonio ineundo, ſi quidem vigeſimum ætatis annum non ſuperaverit; eâ in delinquentes pœnâ ſtatutâ, ut hæreditatis paternæ aut maternæ reddantur incapaces, niſi ab ipſis parentibus, quos hoc modo læſerunt, delicto condonato, ad ſucceſſionem expreſsè vocentur; Illis, cum quibus clandeſtina iſta ſponſalia contraxerunt, in perpetuum relegatis; niſi & hoc à Parentibus aut propinquis læſis remittatur, *Secundum antiquũ art.* Wer hienan fürther iemand ſein kind/ *&c. in Mſc. exemplari Statutorum noſtr. quod penes nos, fol 106. ſub rubr.* Die Straff derer die iemand erwerben zu der Ehe. At in cæteris plura ſecum traxit onera Patria poteſtas Iure Iuſtinianæo quam noſtro. Non enim II. ſine diſtinctione coguntur apud nos filii aut filiæfam. parentibus inopiâ laborantibus alimenta præſtare; nec expreſſum eâ de re ſtatutum habemus, ſed id in judicis arbitrio poſitum eſt. Inde fit ut pro facti circumſtantiis nonnunquam, & quidem, quod fatemur, plerumque compellantur liberi, more Romano, ad alendos parentes; nonnunquam autem, licet rarius, non comppellantur, etiam

tum quando Parentes ad restituenda liberis bona adventitia, si quæ fortè possederunt, tam acriter urgentur ut omnibus bonis exuantur. III. Ob maiora filiorum delicta, privatâ authoritate non possunt parentes eos condignâ pœnâ afficere, adeo ut si hoc fecerint parentes, ob hoc ipsum coram Magistratu à liberis debeant accusari, *ut habet articulus*: Hätte ein Burger oder ein Burgerin. *in dicto MSc. exempl. fol. 141. sub rubr.* von ungerathenen Kindern. IV. Non tantum necare liberos quod semper apud Christianos, barbarum & irrationabile habitum; sed etiam vendere, quod à Justiniano toleratum fuisse ostendimus, apud nos est inauditum. V. In bonis liberorũ adventitiis nullum apud nos ipso jure pater usumfructũ habet, nisi ab eo constituatur, à quo ista bona proficiscuntur. Quod denique VI. dissolutionem patriæ potestatis attinet, quoniam, ut diximus, ipsa potestas tanta non est apud nos, quanta fuit apud Romanos, ideo nec tales ad dissolvendam illam requiruntur solennitates. Videtur fere desinere moribus nostris cum liberi matrimonium ineunt, quod pro dissolvendi modo etiam habetur à Wurmbsero, *lib. 1. tit. 36. Obs. 9.* quoniam tum plerunque parens filium vitæ suæ rationem separatim instituere, eumque suo sibi arbitratu vivere patitur, quod ipsum jam olim ab Imperatore Leone pro ratione ex patria potestate exeundi admissum fuit, etiamsi nuptiæ non accessissent. *Novell. Leon. 25. circa fin.* Faciunt huc statutorum nostrorum ea, in quibus filiifamilias passim his phrasibus indigitantur: Kinder so Vatter und Mutter noch lebend haben/und die unberoten und unußgewiesen sind, i. e. qui cælibes sunt, & qui nulla bona separata à paternis habent. Item: Kinder die in Vatter und Mutter Muß und Brodt und nit ußgewiesen sind. *ut in artic.* Were auch daß deheine Kinder. *In Ordinatione de Contractib. typis expressa p. 19. sub rubr.* Kinder so noch Vatter und Mutter oder Vögte haben / sollen ohne dern Wissen und Willen keine schulden machen. Hinc apparet liberos, qui vitæ rationem à parentum convictu aut domicilio seperatam instituerunt, sive coniugium accesserit sive minus, in nostra Repub. haberi pro emancipatis.

CAP.

CAP. II.

De Tutela & Cura.

Jure Civili Justinianæo pupilli & pupillæ usque ad pubertatem, (quæ in illis incipere censetur decimo quarto; in his duodecimo ætatis anno. *princ. Inst. quib. mod. tut. fin.*) sub Tutoribus vivere coguntur *dict. princ. § penult. & ult. Inst. de Attilian. tut.* Atque hi post finitam hoc vel alio modo tutelam, non prius, rationem administratæ tutelæ reddere tenentur. *d. § ult. l. 9. §. 4. ff. de tut. & rat. distr.* Imo absurdum videbatur à Tutore rationem administrationis negociorum pupilli reposci, in quâ adhuc perseveraret. *d. l. 9. §. 4.* Nec cogi poterat tutor, ut postea eiusdem minoris curam gereret, licet ab illius Parente quondam, in cujus testamento tutor datus erat, etiam curator designatus fuisset. *§. 18. Inst. de Excus. tut.* Pupillorum itaque, si ad pubertatem devenerant, jura insignem mutationem patiebantur. Non enim cogebantur in posterum alieno arbitrio vivere. Curatores inviti, siquidem sanæ mentis erant, non accipiebant, præterquam in litem *§. 2. Inst. de Curator.* Nec aliàs ipsis dabantur Curatores, nisi ipsi petierint. *l. 3. § 2 ff. de tutelu. vid. Coll. Iur. Argent. th. 17. de tut. vel curat. dat.* etsi semel acceptos retinere tenebantur, licet benè rem suam gerere potuerint; *quomodo legem 1. §. fin. ff. de minorib. cum dict. § 2. Inst. de Curat. conciliat* Locam. *in not. ad d. §.* Retinere, inquam, tenebantur Curatores usque ad 25. ætatis annum completum. *princ. Inst de Curat.* Nisi veniam ætatis ab Imperatore impetraverint, quod anno vigesimo completo facere poterant, *l. 2. princ. Cod. de his qui veniam ætatis.* Ac licet sub curatore vixerint, non tamē PERSONÆ datus censebatur, sed REI tantum sive BONIS, secus ac Tutor, *§. 4. Inst qui testam. tut. dar. l. 8. C. de nupt. ib. : solam rei familiaris sustinet administration.* Nec enim sub ipsorū arbitrio aut regimine quodam vivebant. sed in negociis gerendis eorundem consilio solùm utebantur *fa . d. l. 1 §. fin. ff. de minor.* Pupillus quidem si quid sine tutoris authoritate gesserat, id ipso jure nullum erat. Unde nemini se poterat obliga-

re. princ. *Inst. de authoritate tut.* Minorum autem seu Adolescentum contractus, sine consensu Curatoris celebrati, non fuerunt ipso jure invalidi, sed constiterunt. *l. 24. §. 1. ff. de minor b. l. 101. de Verb. Obl.* licet consensus Curatoris certius illis pondus addiderit. Corvin. *In Enchirid. Inst. quæst. penult. de Curat. add.* Locam. *in not. ad princ. Inst. de Curat.* Quemadmodum autem tutores non nisi finitâ tutelâ, ut supra diximus, rationem administrationis reddere tenentur, sic etiam Curatores non nisi finitâ Curâ. *l. 14. Cod. de administr. tut.* Porro quod ætatem Tutorum & Curatorum attinet tenendum quod annum ætatis, minimum vigesimum quintum implesse debuerint, quando id muneris ipsis sustinendum erat. *§. 13. Inst. de Excusat.* Id denique notandum, tutelam & curam jure Justinianæo onera fuisse gratis subeunda regulariter, *fa. §. 6. & ibi not* Locam *inst. d. t. de Excus. l. 33. §. fin. de administr. & peric. tut.*

In nostra Republ. hæc se paulò aliter habent Primò enim illa, de qua dixi, mutatio non accidit circa pupillos cum decimum quartum, aut pupillas cum duodecimum ætatis annū impleverunt. Nam nec tutor tum temporis liberatur ab onere suo, quod hactenus gessit, nec nomen tutoris, aut jura quæ antea in pupillum habuit, amittit, & consequenter II Adolescens tutorem retinere cogitur, ita ut in ipsius arbitrio positum non sit Tutorem Curatoremve, more Romano, petat, an ipse rem suam gerat. Retinere autem hunc cogitur III. non ad annum ætatis usque 25. sed tantum vigesimum completum, quo tempore tutorem dimittere potest, & sibi in posterum ipse prospicere, nec opus est ad hoc impetratâ ætatis veniâ, *per statutum Msc. in nostro Exemplari fol. 9. fac. 2. cuius verba quoniam pauca sunt, integra adscribimus.* Wann ein Kind / es sey Knab oder Dochter zwantzig jahr alt ist / von dem tag / so es gebohren ist / ob es seine Sinn hat / soll und mag es wol selbs sein Vogt seyn über sein gut / und mag thun und lohn / was es will mit seinem gut. Jam autem sive Tutorem voces sive Curatorem, qui puberi datur, non potest hic pubes cum quoquam, quod IV. differentiam constituit, quicquam contrahere, aut similes actus celebrare, sine tutoris

sive

sive curatoris sui autoritate & consilio, qui ullo modo subsistere possent, si quantitas aut precium illius negotii superet dimidium florenum. Ita quidem ut illa negocia nec tutorem obligent, nec ipsum pupillum si dimisso tutore sui arbitrii fiat, licet fortè sub hâc conditione sint inita. *ut habet artic: supr. allegat. in ordin: de Contract: p.19.* Were auch das deheyne Kinder. &c. sic V. Non demum finitâ tutelâ, sed quotannis rationem administrationis suæ reddere tenentur tutores nostri, in quo sequimur Ordin. Polit. Imper de anno 1548. *tit.31. & eandem repetitam Anno 1577. tit.31.* § Item daß er nach &c. ibi: und jährlich nicht allein auff erforderen der Oberkeit / sondern auch selbs / vermög seines anbefohlenen ampts/auch geleysten pflichts und eydts/ gebührliche rechenschafft anbieten und thun/umb sein verwaltung rede und antwort geben. &c. VI. Apud nos vigesimo quarto ætatis anno exacto incipit quis ad tutelam vel curam gerendam idoneus esse, atque adeo uno anno maturius, quam jure Justinianæo. *per paulo ante alleg: artic.* Wann ein Kind es sey knab. *&c. in nostro exempl fol. 92. cujus verba finalia sic habent:* Es mag niemand deß andern vogt sein/ er sey dann 24. Jahr alt oder mehr. VII. denique Tutelam aut Curam nemo gratis & sine ullo salario gerere tenetur in nostra Repub. Sed pro modo facultatum pupilli, annuum præmium licet exiguum constitui debet tutoribus. Præter hoc si bona pupilli, multis litibus aut aliis molestiis & difficultatibus sint implicata, tum poterit tutor, cum consilio propinquorum pupilli procuratorem ad illa negocia pro certo, æquo tamen, salario constituere, aut omisso tali procuratore, ipse pro tali salario illis negociis invigilare. *juxta artic:* und uff daß ein vogt. &c. sub rubr. Von der Vögt belohnung: *in* MSC. *nostr. Exempl. fol. 84. fac. 2.*

CAP. III.

De præscriptione Actionis familiæ Erciscundæ.

Iure civ. Iustinianæo præscribitur huic actioni lapsu triginta anno-

annorum, atque adeo longissimo tempore. *text. express: in l.1.§.1. verb: Nemo itaq. C. de Annali except: Ital: item l.3. C. de præscript. 30. vel 40. ann.* Curritque hæc præscriptio adversus omnes, atque adeo etiam contra fæminas, absentes, milites, minores. Soli enim pupilli excipiuntur, contra quos, licet tutores habeant, non currit, nisi post pubertatem. *d. l.3. vers. non sexus fragilitate.* Nec poterit se quisquam ignorantiâ juris excusare. *d. l.3. vers. fin.* De errore seu ignorantia facti dubitari posset. Sed probabilius videtur etiam adversus hanc præscriptionem currere. Licet enim hæc lex 3. mentionem faciat tantùm ignorantiæ juris, lex tamen ultima *Cod. de præscript. long. temp. in fin.* de ignorantia sine distinctione loquitur. Nec obstabit, si quis dicat hanc l. ult. loqui de præscriptione longi temporis; nos autem de longissimi. Si enim longi temporis præscriptio currit adversus ignorantes factum, multò magis id faciet longissimum tempus; quippe cujus præscriptio fortior est, & præscribentem securiorem reddit in jure suo. ut tum *ex d. l.3.* tum *ex l.4. in fin. ibi: plenissimâ munitione securus. Cod. de præscr. 30, vel 40. ann.* apparet. Plenissime autem securus non est, qui restitutionem ex capite ignorantiæ timere necesse habet. Vnde Wesembecius *in parat. tit. ex quib. Caus: maj: num. 10.* recte videtur dissentire à Communi Doctorum opinione, qui statuunt, etiam adversus longissimi temporis præscriptionem restitutionem dari ex capite ignorantiæ; quod duabus rationibus revellit, quæ videri possunt *d. n. 10. dict. tit. ex quib. caus. maj.* Quamvis ipse fluctuet, & *in tit. de usurp. & usucap. n. 14. & tit de divers. & tempor. præscr. n. ult.* dictam Doctorum opinionem approbare videatur. Hahnius autem *in not. ad dict. tit. de usurpat. & usucap.* ut & *ad tit. ex quib. caus. majores. n. 10. & ad tit. de in integr. rest. n. 1.* Wesembecii priorem sententiam defendit, & ad contraria argumenta respondet, ostenditque ex tribus specialibus casibus restitutionem dari ob errorem facti, qui nihil ad præscriptionum materiam attinent.

Iure nostro hæc actio longi temporis præscriptione, id est decem annis inter præsentes, viginti inter absentes excluditur, per antiquum artic: qui inter statut. nostra MSC. *fol. m. 102.* habetur.

betur, quem etiam, quoniam non adeò prolixus est, nec unam tantùm differentiam à Iure Justinianæo continet, integrum transscribere placuit:

Gewehr der Zehen Jahr / an den
man theylung fordert.

Ist daß einer vor Meister und Rhat an den andern klaget/ von theyiung wegen der güter / so er geerbt hat / mag jener an den man klaget mit Zween oder mehr Ehrbaren leuten fürbringen/ daß er zehen jahr daß erbe/darumb man theylung an ihn fordert/ inne und herbracht habe bey gutem gericht unversprechenlichen/ und bey dem der also theylung fordert. Und auch der die theylung fordert/die zehen Jahr zu seinen tagen kommen/und im land were; und will dazu jener / an den man theylung fordert / von deß erbs wegen schwören/daß er ihme nit darumb schuldig sey/ deß soll der geniessen und soll ledig sein. Schwür auch einer der die theilung fordert/daß er nicht gewußt habe/daß jener ihm theilung thun soll/ und daß bey einem Jahr ungevorlich erst empfunden hett/dem soll daß an seinen rechten kein schaden bringen.

Quod statutum à jure Civ. Iustinianæo I. in eo differt, quod, ut dictum est, hoc requirat longissimum tempus ad dictæ actionis præscriptionem; illud autem longum solummodo tempus. Quam differentiam quoniam sequuntur cæteræ, quæ inter longi & longissimi temporis præscriptionem intercedunt, ideo differt II. in eo, quod jure nostro intersit utrum Actor præsens an absens fuerit. Illo enim casu decennium requiritur. *ibi* bey dem der also theylung fordert. *& mox*: und im land were. Hoc autem casu viginti annorum lapsus: quod tametsi statuti hujus verbis non sit expressum, menti tamen illius omnino consentaneum est, præsertim cum statuta secundum jus cõmune sint explicanda. Iure a. civili non interest, absens an præsens quis fuerit. pariter enim uterque ab hâc actione excluditur. *d l. 3. Cod. de præscript 30. vel. 40. ann.* Porro si verba illa: zu seinen tagen komen/ non de pubertate sed majorennitate intelligenda sunt, ut quidem omnino intelligenda esse suadent plurima statutorum nostrorum, in quibus hunc sensum habent, ideo differentia

ferentia Tertia est, quod Jure Justinianæo currat hæc præscriptio etiam contra minores, ut supra dictum est; Jure autem nostro minores non secus ac impuberes restituantur. Ita enim ex jure communi interpretamur verba ista: und auch der die theilung fordert/die zehen jahr zu seinen tagen kommen, ut scil: idem significet, ac si hoc modo scripta essent: die Zehē jahr bey seinē tagen gewesen. Quod si quis tam tenaciter verbis inhærere vellet, ut rejectâ nostrâ interpretatione ita explicaret, ac si sufficeret currente decennio actoré ad majorenitatem devenisse, nec præcisè requiri, ut ante illud decennium jam major factus sit, dicendum esset hanc præscriptionem jure nostro differre non tantum à longissimi, sed etiam à longi temporis præscriptione juris Justinianæi. Hæc enim tum demum currere incipit, quando ad majorem ætatem dominus rei pervenit. *l. 3. Cod. quib. non obijcitur.* Illa autem non incipit nisi post pubertatem, ut supra dict. *ex l. 3. Cod. de præscript. 30 vel 40. ann:* IV. differunt in eo, quod hujus actionis præscriptio jure Justinianæo currat etiam aduersus ignorantes, ut latè ostensum est; jure autem nostro detur restitutio ex capite ignorantiæ. *ibi:* daß er nicht gewußt habe/daß jener ihm theylung thun soll. Potest V. notari differentia, quæ in tempore in integrum restitutionis intercedit inter jus Justin: & nostrum. Illo enim jure quadriennium restitutionis petitioni patet. *l. ult. Cod. de temp. in integ. rest.* statuti autem hujus nostri verbis, ibi: bey einem jahr vogevohrlich erst empfunden hette/ tantum temporis spacium minime concedi videtur. Notandum denique est, quod licet allegatum statutum loquatur de actione familiæ erciscundæ, eadem tamen omnia, quæ de hac actione diximus, etiam obtinere in hereditatis petitione, ut aliud ex MSC. statut: iisdem pene verbis constans indicio est. *dict. exemplari nostro fol. 55.*

CAP.

CAP. IV.

De Prælatione conjugis & fisci in successione sine testamento defuncti.

Differentias quæ occurrunt inter jus Justinianæum & nostra statuta circa materiam successionis ab intestato, accuratè notavit Jureconsultus supra laudem Ioh. Otto Tabor *in Elem. Iurisprud. part. 3. sect. 3.* ita ut hoc loco idem repetere labor esset omnino supervacuus. At quoniam illæ differentiæ ibidem notatæ sunt, de quibus expressa statuta in nostra Republica lata sunt; insignis autem præter illas etiam differentia occurrit circa prælationem conjugis aut fisci in bonis sine testaméto defuncti, in quâ jus Justinianæum moribus nostris & diuturnâ consuetudine mutatum est, illud addere hoc loco constitui. Illo enim jure Conjugi sine testamento defuncto conjux superstes succedebat, quoties parentes, liberi, propinqui deficiebant, atque adeo fiscum excludebat. *l. un. Cod. unde vir & ux.* Nisi vel alterius necem machinatus sit conjux superstes, vel tempore mortis separati fuissent. *Corvin. in Enchirid. Inst. tit. de hered. quæ ab intest. def.* Nostris autem moribus fiscus excludit Conjugem, ut plurimis casibus sine variatione memini observatum. Quod etiam æquius puto & voluntati defuncti convenientius, qui dum nullos sibi propinquos esse novit, nec per expressam testamento voluntatem ad Conjugem bona sua transmittit, non hanc sibi sed fiscum heredem existere velle, non absurdè conjicitur. Jure porro Justinianæo etiam liberis existentibus nonnunquam conjux in partem bonorum defuncti conjugis successit. Quando enim matrimonium sine dote fuit, & defunctus maritus locuples uxorem inopem reliquit, ipsa in quartam partem, liberis tribus extantibus; & in portionem virilem, si plures fuerint, unà cum illis admissa fuit. *Auth. præterea. d. l. un. Cod. unde vir & ux.*

quod similiter hodie nostra in Republica non est in usu, nisi quod illi conjugis superstitis inopiæ aliâ plerunque via prospicitur, dum scilicet bonorum ususfructus vel ad certum tempus vel ad dies vitæ à defuncto relinquitur. Pulchriori sanè ratione, quam juris Justinianæi hac in parte fuit observatio; cum hoc modo liberis bonorum debitorum proprietate intactâ manente, egenti conjugi nihilominus sit prospectum.

CAP. V.

De quæstione, utrum necessarii sibi invicem jus dicere possint?

Jure Justinianæo posse quem in suorum causa jus dicere apparet *ex l.77.ff.de judicijs.& l.6.de recept. arb.* quibus in legibus manifestè asseritur parentem in causa filii, & contra, judicem esse posse. Videndum tamen his textibus an contradicant *lex 10. de Iurisdictione & l.48.de judicijs.* Illa sic habet: *Qui jurisdictioni praeest, nec sibi jus dicere debet, nec uxori, vel liberis suis, nec libertis vel cateris quos secum habet.* Ubi expressè negatur filio suo aut cæteris necessariis quenquam jus dicere posse. lex autem 48, *de jud:* prohibet magistratibus eo anno, quo cum imperio sunt, suorum causam in judicium admittere. Gothofredus *in notis ad d. l.77.* distinguit inter res contentiosæ & voluntariæ jurisdictionis, ac de his loqui putat *l.77.de judic:* de illis *l.10.de jurisdict:* intelligendam censet, ita ut pater de filio, aut contra, judicare possit quidem in rebus voluntariæ, non autem contentiosæ jurisdictionis. Pacius *in Enantioph.Centur:1.q.57.* recenset Duareni opinionem, qui distinguit inter Jus DICERE, & JUDICARE. de hoc loqui leg: 77. *de jud.* de illo *l.10.de jurisd.* Sed huic rejectæ præfert distinctionem Cujacii inter verbum POSSE, & DEBERE; posse nimirum filiumfam: de re patris, aut contra, judicem esse stricto jure, sed id fieri non debere, quod propter naturalem affectum hoc esset

quodam-

quodammodo in propria causa judicem esse. Hanc,inquam conciliationem præfert quidem Pacius priori, sed addit denique distinctionem illam,quam Gothofredum amplecti dicere occupavimus. Quam a.Pacius in Duareno damnat,eam Petrus de Greve *in Exercitat.ad ff.nuper vulgatis.pag.40, & seq.* fovet & suam facit,putans filiumfam:in causa parentis, aut contra, JUDICARE quidem,ut judicem pedaneum posse, non Jus DICERE ut Magistratum. Sed rectè quidem à Pacio rejectam esse docet lex 13. *ad SC.Trebell.* in qua dicitur: filiumfam. Prætorem cogere posse parentem suum, ut hereditatem quam idem suspectam dicit, adeat, & restituat; nisi & per hanc ipsam legem Gothofredi opinio à Pacio recepta destrui videretur. Si enim dicendum esset, filium in causa patris, aut contra, judicem esse posse in causis tantùm voluntariæ jurisdict. non contentiosæ, quæro quomodo patremfam. filius Prætor cogere possit ad hereditatem adeundam? Nonne hoc est jurisdictionis contentiosæ? Nam in rebus voluntariæ jurisdict. nulla coactione opus est.*fac.l. 2.ff.de offic. Procons*: C l.A.*de jurisd.th.25.in addition*: Zoesio *in comment.ad dig.tit.de judiciis th.24.* placet distinctio inter POSSE & DEBERE,quam etiam in Cujacio laudasse Pacium notavimus. Wesembecius *parat.de judic*:§.13. distinguit inter judicia publica & privata,(quã distinctionem suadere videtur *d.l.77.de jud.* quoniam dicit: *In negotiis privatis &c.*) dum scribit,neminem in suorum causa judicem esse posse,in publica videlicet,ac capitali vel status causa, (de his loqui *l.10.de jurisd.*) in privatis autem causis, posse quem suis judicem esse per *l.77.de judic.* Nec metuendam putat suspicionem corrupti affectu judicii,quod judicare cogantur.*l.13.§.2 de vacat.& excus.mun.* cum publicum sit officium; coacto autem non æque adhærere suspicionem ut se ingerenti. &c. Hanc autem inter legum diversitatem, variantesque interpretum explicationes rem mei judicii vix fecerim. Si tamen nostrum quoque calculum addere liceret, existimarem, contradictionem forsan evitari posse si Wesembecii distinctio jungatur illi quam Cujacio, Pacio, & Zoesio placere diximus, ut scil. distinguatur in-

 ter Pos-

ter Posse & Debere, hoc sensu: Patrem tribunal filii, aut filium parentis, non posse pro libitu detrectare, sed ipso jure teneri ut ibi compareat si vocetur; multòque magis cogi ut eum judicem pedaneum ferat, si quidem ille suo jure uti velit, & hoc velle dict. legem *6. de Receptis*. Sive sit causa voluntariæ sive contentiosæ jurisdictionis, cuius exemplum præbet *d. l. 13. ad SC Trebell.* modo non sit publica. *d. l. 77. de jud.* Rectius tamen facturos tales judices, imo propter naturalem affectum quodammodo obstrictos esse, ut suo jure in eo casu uti nolint *d. l. 10. de jurisd.* Sed vel illa negocia, si moram patiuntur, differant usque dum Magistratu abeant, quod velle videtur lex 48. *de judiciis*, vel se excusent, aliumque judicem ad eam causam dari postulent, quo facit *l. 13. pr. de Vacat. & excus. mun.* Quicquid autem huius sit, sufficit ad nostrum institutum, Jure Justinianæo posse patrem in re filii, & contra filium in re patris (atque adeo multo magis in re aliorum necessariorum & propinquorum) judicem esse, quod tribus textibus affirmatur. *l. 6. de recept. l. 77. de judiciis. l. 13. ad SC. Trebell.*

Nostrâ verò in Republica diuturna consuetudine, & rectè quidem introductum est, ut litigantium non modo parentes aut filii; sed & qui tertio gradu tum cognationis tum affinitatis illis juncti sunt, judicum consessui exire teneantur. Neque hoc in contentiosæ tantum sed & voluntariæ jurisdictionis negociis obtinet, cum scilicet de personis muneri cuidam præficiendis, & sim. deliberatur.

CAP. VI.

De Pœna Adulterii.

Adulterium committitur, vel si vir coniugem habens cum aliena uxore coit, quod à Doctorib. vocatur adulterium qualificatum, der Ober-Ehebruch. vel si vir cœlebs se commiscet cum uxore alienâ, quod vocant adulterium simplex. Imo etiam cum sponsâ alienâ adulterium committitur *l. 13. § 3. ff. ad leg. jul. de adult.* Ita tamen intellige cum uxore alienâ aut sponsâ

adulte-

adulterium committi, si istæ alias honestis moribus fuerint. Si enim prostratæ sint pudicitiæ, seque meretricio more vulgo prostituant, cessat, jure quidem Justinianæo, in talibus adulterii crimen. *l.22. Cod. de adult.* C.I.A.*h.t.th.7.num.10.* In virginem autem & viduam non committitur adulterium Jure Civ. Sed stuprum, tam à viro coniugato, *fac.l.18. C.d.t.* C.I.A.*eod.th.23.n.27.* quam cœlibe. *l.6.§.1.& l.34 §.1.ff. d. t. de adulter.* Pœna jure Civ. tam adulteri quam adulteræ est tum publica tum privata. Hæc illum tùm à Marito tùm parente adulteræ manet. Maritus enim in adulterio uxoris deprehensum occidere potest impune, non tamen sine distinctione qualitatis personæ, & loci in quo deprehenditur. Si enim deprehendat eum qui leno fuerit, quive artem ludicram ante exercuerit, in scenam saltandi cantandive causa prodierit, judiciové publico damnatus, nec in integrum restitutus fuerit, aut libertum servumve proprium aut proximorum, idque domi suæ non etiam soceri, tum impune eum necabit. *l.24. pr.ff. d. t. de adult.* Non ergo licebit hoc marito, si honestioris conditionis fuerit adulter, aut in alio loco deprehensus, quam in domo mariti, nisi quod post Novell. 117. maritus suspectum de uxore, post trinam denunciationem in scriptis, sub præsentia trium testium factam, si invenerit in domo sua vel uxoris, vel adulteri, vel in popinis, aut Suburbanis, sine periculo interimere potest. Secus si alibi, & quid tum juris, vide *in Auth. si quis. Cod. d t. de adult. ex* Nov. *117. c.15.*

At pater adulteræ aliquanto liberiorem vindicandi huius criminis potestatem habet. Potest enim, sive sit naturalis sive adoptivus *l.22.pr.d t.ff. de ad.* modo tùm temporis habeat eam in potestate, *l.23.§.1.d.t.* quemlibet adulterum filię sine distinctione conditionis *d.l. 22. §.ult. & l.24.pr.d.t.* (excepto tamen Patrono, *l.39. §.9.* & Magistratu, *l. 24. § 3 d t.*) In ipsâ turpitudine deprehensum. *d.l. 23. pr.* domi suæ in qua habitat, aut etiam in domo generi *d. l. 23. §. 2. & 3.* occidere; idque in continenti statim ac eum deprehendit. Nec sufficit solum adulterum necare, sed debet uno prope ictu & uno impetu utrumque & adulterum & filiam occidere. Si tamen adultero occiso, filia profugiens

à pa-

à patre persequente, licet aliquot horæ ad hoc insumantur, occidatur, in continenti occisa videbitur. *d. l. 23. §. fin.* Parem ergo lex in utrumque exigit indignationem, *l. 32. pr. d. t.* Unde si alterutrum solum occidat, tenetur lege Cornelia. *d. l. 32* i. e. ultimo supplicio dignus est. qui tamen rigor limitatur, si altero occiso, alter graviter vulneratus fuerit. Tum enim licet verbis legis non liberetur, rescriptis tamen Imperatorum impunitas ei conceditur, quia licet interempto adultero mulier supervixerit post tam gravia vulnera, magis fato quam voluntate parentis servata est. *d. l. 32. pr.* Notandum autem est, quod nec pater nec maritus hoc jus occidendi habeant, si ipsi lenones sint, vel aliquâ ignominiâ notati, aut filia ignominiosa sit, aut contra leges nupta. Illi enim soli jus occidendi habent, qui jure patris maritive accusare possunt. *l. 24. §. fin. junctâ l. 13. dict. tit.*

Publicam adulteri pœnam quod attinet, omnis adulter pœnâ gladii afficiendus est, § *4. Inst. de publ. jud. l. 30. Cod. d. t. de adult. Nov. 134. c. 10.* Ex bonis autem eius, si coniugem reliquit, dotem quidem & donationem propter nuptias, illa lucratur, residuum, aut si coniugem non reliquit, tota substantia ad ascendentes aut descendentes usque ad tertium gradum defertur; si tales autem personæ non extent, ad fiscum devolvitur. *d. Nov. 134. c. 10.*

Hæc de adultero. adulteram quod attinet, perinde ac adulter pœnæ tum privatæ tum publicæ subiacet. Poterat enim, quantum ad privatam, à parente occidi una cum adultero, secundum superius notata; non autem à marito. idque ideo quia pietas paterni nominis consilium pro liberis capere præsumitur, at mariti calor & impetus facile decernentis, fuit refrænandus. *l. 22 §. fin. d. t.* Si tamen maritus in adulterio deprehensam uxorem impetu doloris tractus interfecerit, non tenetur lege Corneliâ sed sufficit eum in opus perpetuum damnari, si humilis sit; sin honestior, ad tempus relegari. *l. 38. § 8. d. t. de adult. l. 1. § fin. ad leg. Cornel. de sic.*

Quantum autem ad publicam adulteræ pœnam attinet; utrum

utrum & hæc ultimo ſupplicio legis Corn. fuerit obnoxia jure Juſtinianæo veteri, dubitari poteſt, quoniam expreſſis verbis id nuſpiam, nec in Inſtitutis, nec Digeſtis, aut Codice legitur. (nam in d.§.4. *Inſt.h.t.* dicitur TEMERATORES alienarum nuptiarum, &c. in l. 30. *Cod. eod.* SACRILEGOS Nuptiarum &c. & ſic de genere fœminino expreſſi nihil habetur) niſi quis dicat, genus maſculinum ſub ſe comprehendere fœmininum. *per l. 1. de V.S.* Quicquid autē ſit, jure Novellarum mitior huic ſexui pœna deſtinata eſt. Mulier enim huius criminis rea non afficitur ultimo ſupplicio, ſed in Monaſterium truditur, ita ut ſi maritus intra biennium eam velit recipere, hoc poſſit; ſin nolit, aut intra biennium uxore non receptâ, moriatur, tonderi debeat mulier, & monachicum habitum accipere, perpetuoq; in monaſterio manere; circa bona eius hâc obſervatâ diſtinctione, ut ſi deſcendentes reliquerit, hi ſuccedant in beſſe, reliquo quadrante monaſterio adjudicato, ſin aſcendentes ſolùm reliquerit, qui huic mulieris crimini non conſenſerunt, quadrantem accipiant, monaſterium beſſem; ſi nec aſcendentes nec deſcendentes reliquerit, aut aſcendentes conſenſerint in hoc crimen, tota ſubſtantia ad monaſterium perveniat; ſervatis tamen illis pactis, quæ fortè in commodum mariti dotalibus inſtrumentis ſunt illata. *Novell. 134. c. 10.* Atque hanc in punienda adultera lenitatem Juſtinianus extendit etiam ad gravius delictum. Nam nec eam adulteram ultimo ſupplicio affici jubet, quæ cum adultero jam olim ob id ipſum accuſato, ſed qui per proditionem judicum, aut aliâ ratione pœnam effugerat, de novo rem veneream exercet, aut etiam illi nubit, ſive marito ſuperſtite, ſive mortuo; nec eam, inquam, adulteram ultimo ſupplicio affici voluit, verum itidem verberibus affectam, in monaſterium, ut quamlibet aliam detrudi. *d. Nov. 134. c. 12.*

Utrum autem per præallegatum cap. 10. *Novell. 134.* non derogetur §. 2. c. 8. *Novell. 117.* ubi marito adulteræ aſſcribitur donatio propter nuptias, dos, & tanta paraphernorum pars quæ tertiam dotis partem exæquet, ſi liberos non habeat ex eo matrimonio; his autem, ſi adſint, dos & dicta paraphernorum por-

tio servari jubetur, id dubio non caret. Nos tamen missis aliorum opinionibus, cum Anton. Matthæo negabimus derogari, quia quæ utrinque dicuntur, simul stare possunt, si sic dicamus; Si uxor adulterium committit, retinet maritus donationem propter nuptias, dotem & tantam ex paraphernis portionem, quanta est tertia dotis. Lucratur item quæ vi pactorum dotalium ei debentur. Reliqua bona addicuntur monasterio in quod truditur, nisi à marito intra biennium recipiatur, aut si maneat in monasterio, nisi sint descendentes, quibus bes, aut ascendentes mulieris delicto non consentientes, quibus triens defertur. tum enim id demum, quod post hunc trientem, aut post descendentium bessem, reliquum erit, monasterio addicendum est. *vid dict. Ant. Matth. in criminal. tit. de adult. c. 3. n. 2.* ubi de his pulchrè & prolixè disserit. Quam rectè autem Justinianus crimen hoc in fœminino sexu mitius puniat, quam in masculo, de hoc videatur liberum & elegans judicium eiusdem Matthæi *in dict. tract. de Crim. lib. 48. tit: 3. c. 2. §. 3.*

Porro de accusatione huius criminis notandum est; cui, & quamdiu competat. Accusare enim non potest quilibet, licet sit judicium publicum, sed proximæ maximèque necessariæ personæ, quas dolor ex hoc admisso præ aliis movere debet. tales sunt maritus, pater, patruus & avunculus. *l. 30. Cod. d. t. de adult.* quibus fratrem addit Gudelinus *de jure noviss. l. 5. c. 18.* quo autem ordine hæ personæ ad accusandum fuerint admissæ, *vid. C. l. A. h. t. ib. 13.* Excluditur accusatio hæc ratione adulteri accusandi quinquennio continuo à die criminis admissi. *l. 11. §. 4. l. 29 § 7. ff. d. t* quæ præscriptio non tantum in adulterio, sed quolibet crimine ex hâc lege Juliâ puniendo locum habet. *d. l. 29. §. 6.* Excipe tamen stuprum violentum. *d. l. 29. § fin.* ut & adulterium cum incestu coniunctum. *l. 39. § 5 ff. d. t.* ratione adulteræ accusandæ excluditur spacio sex mensium utilium. *d. l. 29. §. 5.* quæ currere incipiunt in nuptâ quidem ex die divortii (jure enim veteri repudium prius mittere debuit maritus adulteræ, & postea demum eandem adulterii accusare. *vid.* Gudelin. *de Iure Nov. lib. 5. c. 18. §. circa adulterium.*) in vidua autem ex die

com-

commissi criminis; qui tamen menses utiles sic computandi sunt ne excedant quinquennium à dicto die perpetrati criminis. *d.l.29:§.5.adde C.I.A.d.t.th.14.*

In nostra Republica aliter se res habet circa huius criminis vindicationem. Primo enim licet Jure Justinianæo adulteris illi tantum accenseantur, qui cum nuptâ venerem exercent, non etiam illi qui cum viduâ aut virgine, sive coniugati sint sive cœlibes; apud nos tamen pro adultero habetur omnis coniugatus proprium thorum violans, sive rem habeat cum soluta, sive cum coniugata, ut apparet ex constitutione *de pœnâ adulterii, in appendice nostræ ordinat. Polit. Tit.19.* II. Illa privata vindicta, qua pater & maritus adulterum occidere impune poterant, moribus nostris incognita est & inusitata. quanquam & apud nos fortasse à pœna ordinaria excusaretur, qui eo in casu justæ iræ parum moderari posset. III. Apud nos adulter non statim ultimo supplicio afficitur, sed mitiùs tractatur. Non enim nisi tertiùm deprehensus aut convictus de hoc crimine, capite plectitur. Qui autem primâ vice accusatur & convincitur, hanc pœnam sustinet, ut per duas septimanas in carcere detineatur, vitam non nisi pane & aquâ tolerare coactus, omni in posterum aditu ad honesta officia, aut dignitates ipsi præcluduso; aut si forte in honore quodam jam sit constitutus, illo privetur. *dict. Constitut. artic.1. sub. rubr.* Straff deß Ehebruchs. *§.1.* So ein Ehegemächt. Talis ergo capitis sui, imo etiam relegationis securus est, nisi id urgeat coniux, quo casu ad tempus, minimùm unius anni ex urbe relegatur. *dict. artic.1. §.*und da das beleydigte. *3.* aut coniugatus stuprum (quod adulteriis annumerari jam diximus) inferat virgini fallacibus persuasionibus & promissis deceptæ; quo casu præter dictam pœnam, hanc pro ipsius conditione & arbitrio judicis dotare tenetur; quod si præ inopia facere nequeat, relegatur tantisper dum ipsi defloratæ satisfecerit. *dict. artic.1. § .1. vers.* und da solcher. qui post hanc pœnam secunda vice in hoc crimen recidit, in perpetuum relegatur ex Episcopatu Argentinensi, *d. artic.1. §.* Würde es aber zum andernmahl. 4. Si cui denique post relegationem ex gra-

tia reditus in urbem concedatur, is autem tertium delinquat & convincatur, pœnæ gladii ſubiacet. *d. art. 1.* §. Wa aber einige Perſon. 5. Et hæc de pœna adulteri coniugati. Nam, (quod IV. differentiam conſtituit) cœlebs adulterii ſemel convictus in perpetuum relegatur, *d. art. 1.* §. So ein lediger. 6. atque ita acrius punitur quam coniugatus, quod jure Juſtinianæo ſecus erat. V. Secundum ſtatuta noſtra non mitius tractatur adultera quam adulter; ſed in utroque ſexu eâdem pœnâ vindicatur hoc delictum, niſi ubi ſexus diverſitas neceſſariam requirit variationem; puta quod adultera primùm convicta præter pœnam utrique ſexui communem, ad nullos in poſterum honeſtos conventus, convivia, choreas, aut alias nuptiarum ſolennitates invitari debeat, aut per errorem invitata ibidem comparere, nec auri argentive aut ſerici quicquam in veſtimentis ſuis uſurpare. *d. artic. 1.* §. So es aber ein Weibsbild. 2. In genere porro ſupplicii, quod tertium convictos convictasve incurrere diximus, reperitur quidem aliqua differentia in ſtatutis noſtris. Mas enim decollari, fœmina in aqua ſuffocari jubetur. *d.* §. Wa aber einige Perſon. 5. Sed hoc poſterius ſupplicii genus hodie moribus noſtris ab uſu receſſit, utroque ſexu gladii pœnæ ſubiacente. VI. Jure Juſtin. non gravius animadvertitur in illam adulteram, quæ ſe palam & meretricio more proſtituit, quam in quamlibet aliam, quæ ſemel aut rarius, idque clàm, thorum violavit; imo vix receptum videtur ut accuſari adulterii poſſit, ut apparet *ex l. 10. §. 2. l. 13. §. 2. ff. h. t. junctâ l. 22. Cod. eod.* Apud nos ſeverius illæ quam hæ puniuntur, ut tùm dict. conſt. *de pœna adulterÿ, artic. 1.* §. oder ſo zwey Ehgemächt. *fin.* item artic. 4. §. Es ſollen auch alle Sponſiererin / tum exempla teſtantur. Similiter VII. licet jure Iuſtin. illi mares ſeu coniugati ſeu ſoluti, qui cum proſtitutæ libidinis fœminis, nuptis aut innuptis, ſe miſcuerunt, adulterii accuſari nequeant. *d. l. 22. C. de adult.* noſtro tamen jure non minùs, imo pro ratione circumſtantiarum gravius, in hos licet primùm modo convictos, quàm in alios adulteros animadvertitur, ut itidem tum *ex dict. Conſt. art. 1.* (ubi de nulla differentia inter adulterium uxori alienæ honeſtiori, & adulte-

adulterium uxori alienæ vulgatæ libidinis, illatum reperitur) tum ex consuetudine discimus. VII. In Republ. nostra locum non habet exceptio quinquennii in accusando adultero, nec sex mensium in adultera, quam jure Iustinianæo locum habere diximus. Quod partim *ex sæpe citat. Const de pœn. adult. artic.* Alle Kuppler und Kupplerin. *s.* §. Wann auch iemands. *v. lt. ibi*: Wo der über kurz oder lang in unser Stadt oder Obrigkeit betretten wird. partim pœnarum exemplis edocemur. VIII. Ab usu quoq; recessit moribus nostris confiscatio bonorum adulteri, quę jure Iust. obtinuit eo casu quo nullos adscendentes vel descendentes in tertio gradu reliquit. Sive enim sermo sit de adultero qui ad extremũ supplicium, sive de eo qui ad leviorem pœnam damnatus est; illis succedunt qui alias ab intestato vocantur, imo nonnunquam permittitur illis ut in carcere testamentum condant. de horum pœna, quæ nullam confiscationem continet, paulo ante *ex dict. Const. de pœn. ad.* dictum est. Multo minus locum apud nos habet quod circa bona adulteræ Iustinianus disposuerat. Quemadmodum enim ille cœnobiorum usus, & illa adulteræ in cœnobium detrusio moribus nostris non obtinent, ita etiam illa bonorum addictio cœnobio facta nobis est incognita, sed eodem modo se habet res circa huius bona quo circa bona adulteri.

CAP. VII.

De Pœna Stupri.

Stuprum, quod scil. cum soluta, tam virgine, quam vidua, honestè vivente committitur, *l. 6. §. 1. l. 34. §. 1. ff. d. t. §. 4. Inst. de publ. jud.* est vel voluntarium vel violentum, vulgò Nohtzucht. Illud punitur publicatione dimidiæ partis bonorum, si Stuprator aliàs sit honestioris conditionis; sin humilioris, corporis coërcitione cum relegatione. *d § 4. Inst. de publ. jud.* Stuprum violentum qui committit, incidit in pœnam legis Iuliæ de vi publica. *l. 3. § 4. ff. ad leg. Corn de vi pub.* quæ olim erat aquæ & ignis interdictio, *l. 10. §. fin. d. t.* postea deportatio. *§. 8. Inst. de publ. jud.*

quam regulariter ipso jure sequitur bonorum publicatio. *l. 14. §. 1. ff. de interdict. & relegat Locam. in not. ad. §. 8. Inst. de pub. jud. lit. a.* à qua pœna cur immunes sint qui virginem nondum viripotentem corrumpunt, & relegatione tantum puniantur si honestiores sint, vilioribus in metallum damnandis, *l. 38. §. 3. ff. de pœnis,* nulla ratio apparet. Hoc enim crimen speciem, & quidem satis atrocem esse stupri violenti, dubio caret; cum vix unquam sine vi adhibitâ poterit committi, aut certe sine subdolâ persuasione, sollicitatione & circumventione, quæ tamen in fœminas etiam viripotentes adhibitæ, invitis illis censentur adhibitæ ac proinde vim arguunt teste Zoesio *in comment. ad Dig. tit. de vi pub. n. 5. ex l. 3. §. 5. de liber hom. exhib.* Unde etiam apud Athenienses, lege Solonis, *ut teste Anton. Matthæo in criminal. ad leg. Iul. de adult. c. 5. n. 8. Duarenus ex Lysia notat,* gravius puniebatur persuasio quam violentia, quia hæc corpus duntaxat, illa & animum corrumpit. Porrò hic notandum est stupro obnoxium fieri & infamia notari eum qui cum conjugatus sit ficto cœlibatu cum aliâ sponsalia celebrat. *l. 1. in fin. de his qui not. infam. l. 18. Cod de adult.*

Dixi stuprum cum virgine vel viduâ ingenuâ, honestæ conditionis, committi. Si enim cum libertâ, aut ingenuâ quidem, sed sordidis & obscuris natalibus oriundâ, aut quæ corpore quæstum facere dudum assuevit, rei venereæ vacet, extra pœnam est jure Justin: *arg. l. 1. §. 1. junctâ l. 3. pr. ff de concubinis.* nec infamis proprie fit; aliqualem tamen existimationis læsionem incurrit. *l. 25. C. d. t. de adult.* Eodem modo illæ tantum, quæ virginis aut viduæ honestæ nomen habent, si stuprum admittant, tenentur lege Julia, non quæ servilis aut alias sordidæ conditionis sunt, ut supra similiter de adulteris dictum est. Has enim leges animadversione sua indignas censent, *l. 29. C. d. t.* infamiâ tamen notantur *teste Coll. Iur. A. th. 23. de adult.* Quam autem pœnam sustinet stuprata? si per dolum aut vim stuprum illatum sit, nullam *l. 20. C. d. t.* si lubenti, eandem quam lex Julia stupratoribus imponit. *l. 18. & d. l. 20. C. d. t. Ant. Matth. dict. tract. lib. 48. t. 3. c. 5. n. 6.*

Apud nos aliter paulò animadvertitur in hoc crimen.

Nam

Nam I. Stuprum violentum non tantum deportatione, ſed ultimo ſupplicio punitur. *d. conſt. de pœn. ad. art. 2.* Wann ein Jungfraw. II. Voluntarium ſtuprum ſi cœlebs virgini blanditiis deceptæ inferat, non publicatione dimidiæ partis bonorum punitur, ſed ipſam aut ducere aut dotare pro illius conditione, magiſtratusve arbitrio, tenetur; Quod ſi præ inopia præſtare non poſſit, relegatur donec illi ſatisfecerit. *d. conſt. artic. 3.* §. Wann ein lediger *1.* Quod ſi juvenis à virgine aut ipſius neceſſariis illectus aut quoquo modo deceptus, illi ſtuprum inferat, tum id ſtuprata aut quilibet cujus fraude id acciderit, pro facti circumſtantiis, modo corpore, modo bonis, pro judicis arbitrio, luere tenetur. *d. art.* §. Wann ſich aber begebe. 2. quæ pœna ſtatuatur in conjugatum qui ſtuprum ſolutæ intulit, ſupra oſtenſum eſt; id hic notandum eam cui à conjugato ſtuprum infertur, eandem per noſtra ſtatuta pœnam ſuſtinere, quam ſolutum qui cum conjugata adulterium committit, ſuſtinere diximus, incarcerationem ſcil: cum relegatione perpetuâ. *d. conſt. art. 1.* §. gleicher geſtalt. 7. III. Ut adulterii ſic & ſtupri accuſatio apud nos nulla præſcriptione excluditur. *d. conſt. artic. 5. §. fin.* IV. Qui puellam nondum viripotentem fallaci perſuaſione deceptam corrumpit, ſeu cœlebs ſit ſive conjugatus, pro facti circumſtantiis tum famæ bonorumve jacturam, tum corporis coercitionem, ultimum denique ſupplicium ſuſtinere debet. *ut d. conſt. art. 3* §. Wann auch ein Ehmann *ult.* atque ita condigna ſceleri tanto pœna ſtatuitur, quæ jure Juſtin. ultra relegationem in honeſtioribus, metallum in vilioribus non fuit extenſa. V. Notandum, quod ille qui bina ſponſalia celebrat, quem jure Juſt. infamiæ & ſtupri pœnæ ſubjacere diximus, apud nos per vetus ſtatutum *ſub rubrica* wer ein hur zu ſeinem Eheweib in ſein haus ſetzet. *in noſtr. exemp. fol. 64. fac. 2.* oculis privari debeat, ut & mulier quæ cum maritum habeat, alteri ſe deſpondet VI. Qui quæve ſponſalia ſecum aliquem vel aliquam contraxiſſe falſo jactat, eo fine, ut alteri in contrahendis fortè aliis ſponſalibus impedimento ſit, re ab hoc quem alter ille impedire conatur, in judicium delata, & jactantis mendacio comperto, in perpetuum relegatur ex urbe, nec reditum

tum, nisi actore consentiente, impetrare potest; secundum antiquum statutum, *sub rubr.* von ansprach der Ehegelübd die sich nicht alsso findet/ *quod habetur in nostr. MSC. fol. 62. fac. 2.* cujus verba, quoniam breue est, integra apponemus. Wer sich berühmt und außgibt/ daß ihm einer oder eine die Ehe gelobt habe/ und das geschicht von hinderung den leuten zuthun/ oder von ruhms wegen/ und sich nit find daß sollich wort ergangen sindt/ die zu einer Eh mögen treffen/ der oder die sollen nimmermehr gen Straßburg kommen/ ohn deß genad dem solches beschehe/ ob er daß in klag fürbringet.. Quod doli genus jure civ. non nisi stellionatus actione extra ordinem vindicari potuit, cum alius criminis titulus deficiat. *l. 3. §. 1 ff stellion.* VII. Prostibula quæ jure Justin. infamia quidem laborarunt, sed passim tolerabantur, in nostra republ, non tolerantur, sed deprehensa post incarcerationem relegantur. *d. const. art.* 4. §. Es sollen auch. VIII. Solent & illi qui post sponsalia, ante consummationem nuptiarum & solennem copulationem à Ministro Ecclesiæ perficiendam coëunt, plerumque incarceratione & mulctâ pecuniariâ, arbitrio Magistratus definiendâ puniri, quâ de re videatur *d. const. art. 6. & ult.*

CAP. VIII.

De Pœna Lenocinij.

Lenocinium quot modis committatur & quotuplex sit, *vid. C. l. A. th. 5. de adul.* punitur autem hoc modo. Qui domum suâ præbet, ut cum aliena matrefam. tam nupta quam vidua adulterium committatur, item qui quæstum ex adulterio uxoris fecerit, afficitur secundum jus civ. eâdem pœnâ quâ adulter. *l. 8. pr. d. t. de adult.* ut et ille qui deprehensam in adulterio uxorem retinuerit *l. 2 §. 2. eod.* (quod tamen mutatum est, *Nov. 134. c. 10.* vigore cujus maritus etiam adulterii damnatam uxorem recipere sine lenocinii nota potest) Similiter uxor si ex adulterio mariti precium acceperit, punitur ut adultera. *l. 33 §. 2. eod* Imo quilibet qui pro comperto stupro, ut illud non accuset, aliquid accipit, ex lege Iu-

ge Julia punitur, ſecus qui gratis accuſationem remittit. *l. 29. §. 2. d. t.* Quod ſi quis patiatur uxorem delinquere non ob quæſtum, ſed negligentiam vel culpam, vel quandam patientiam vel nimiam credulitatem, extra pœnam legis Juliæ poſitus eſt. *l. 29. §. 4. d. t.* nec minus ille, qui matrimonium contemnens adulterio mulieris non indignatur, lubensque eam delinquere patitur. *l. 2. §. 3.* Lege ergo Juliâ id lenocinii genus nulli pœnæ ſubjacet, quo quis quæſtum ex ancillis aut aliis vilioris conditionis perſonis, quæ meretricum nomine veniunt, percipit. Sed Imperatores Theodoſius & Valentinianus etiam hoc non impune voluerunt, ideoque tales qui ancillas, præſertim invitas, ut et filias proſtituunt, privatione patriæ aut dominicæ poteſtatis, infamiâ, exilio, aut metallo afficiendos conſtituerunt. *l. 6. & 7. Cod. de ſpectac. & ſcen. & lenon.* Et quoniam poſterioribus Juſtiniani temporibus in vrbe Conſtantinopoli varii generis lenocinia ſupra modum graſſabantur, ut videre eſt *ex nov. 14.* ideoque creſcentibus delictis pœnas exaſperandas ratus Juſtinianus ultimum ſupplicium in hujus criminis reos ſtatuit; eum autem qui in domo ſua non quidem ipſe lenocinium exercet, patitur autem alium lenocinium ibidem exercere, decem libris auri mulctari voluit. *d. nov. 14.*

Aliam huic crimini pœnam ſtatuta noſtra deſtinarunt. I. enim qui domum ſuam vel hortum aliis præbet ad libidinem exercendam, leviori quidem quam jure Juſtinianæo pœnâ afficitur, dum illi mulcta tantùm 10. florenorum imponitur. *d. conſt. artic. 5 §* ſo auch iemand. Sed II. ſi maritus uxorem aut parens filias proſtituat, uterque aquâ ſuffocari jubetur. *d. art. 5. §.* Wa auch (als leyder geſchehen mag) nec diſtinguitur, quod fiebat jure civ. accepto id precio, an gratis fecerint. III. Cæteræ perſonæ, quæ cœlibum aut conjugatorum illicitæ veneri miniſterium præbent, quod vulgò Kupplerey vocamus (quod genus lenocinii his in terminis jure Juſtin. punitum non legimus) apud nos pro facti circumſtantiis aut numellæ innodantur, ſecutâ relegatione, aut etiam ſupplicium extremum ſubeunt. *d. artic 5. § 1. & 2.*

Annectâ aliquid huic capiti de pœna Sodomiæ ſed pauca,

niam de ſcelere infando non plura fari, aut peculiare caput ei tribuere conſtitui. Committitur hoc crimen (loquar autem cum venia caſtorum pectorum) ſi vel mas cum mare, vel fœmina cum fœmina, vel fœmina cum mare, immutatâ naturâ, vel denique, quod omnium atrociſſimum eſt, homo cum bruto nefariam libidinem exercet. Quorum ſcelerum pœna *l.31.Cod. de adult.& §. 4. Inſt. de pub.jud.* refertur ultimum ſupplicium, confirmata quidem, mira tamen lenitate temperata *Novell.* 77. & 141. prolixè enim ibidem illorum criminum inſontes ſuâ in pietate perſeverare, ſontes autem pœnitentiam agere monentur, pœnâ vix tribus verbis tactâ. Quæ res nimiam forte Juſtiniani clementiam & lenitatem, in extremæ & infandæ atrocitatis flagitiis vindicandis, arguere videtur. Id enim non eſt metu pœnarum malos terrere, & in ordinem redigere, atque adeo bonos efficere, ut loquitur *lex 1 §.1 ff de Iuſt.& Iur.* Quid quod in Digeſtorum legibus huic crimini nulla omnino pœna eſt præfinita præter pœnam ſtupri cum fœminis commiſſi; quemadmodum etiam lenocinium illius qui domum præbet ut ſtuprum cum maſculo perpetretur, non aliter punitur ac illius qui ſtupro cum fœmina comittendo ædes ſuas præbuerit. *l.8.pr.d.t.de adul.* ſit quidē nonunquam mentio ſtupri in puerum, in tit. de lege Iulia, *ut l.* 34. ſed tamen hac lege infanda hæc libido pœnam, ut dictum eſt, cum ſtupro in virginem aut viduam honeſtam commiſſo, habet communem, *ut ex toto dicto tit. de adult. videri poteſt. add. Gudelin. de jure noviſſ. lib.5.c.18.§. tranſeo ad pœnas.* Hinc etiam ſtuprum violentum ſive cum puero ſive cum muliere perpetratum, eidem pœnæ legis Juliæ de vi publica, nempe deportationi ſubjacet. *l 3.§ 4.ad leg. Iul.de vi pub.* quæ lenitas eſſet intolerabilis, niſi poſtmodum *§.4.Inſt.de jud.pub.& d.l.31.Cod de adult.* ultimum ſupplicium gladio inferendum crimini huic præfinitum eſſet. Videtur porrò hujus criminis accuſatio excludi de jure civ. lapſu 20. annorum, *per l.39.§.5.d.t.ff.de adult.& l.12.C.de falſ.Ant.Matth. in Criminal.p.462.*

Apud nos non tantum decollantur huius ſceleris rei, ſed & illorum cadavera igne comburuntur, ſecundum mandatum

Divinum

Divinum. Et cum cætera crimina ex lege Jul vindicanda moribus noſtris nullam temporis præſcriptionem admittant, multo minus huius delicti ut omnium atrociſſimi accuſatio ullius temporis ſpacio exludetur.

CAP. IX.

De Concubinatu.

Concubinatum (qui definiri poteſt, licita maris & fœminæ coniunctio individuam vitæ ſocietatem continens, abſque ritu & jure nuptiarum. *Coll Iur. Arg. th. 2. h. t.*) toleravit quidem Juſtinianus, ſed improbando, ut non abſurdè Schottanus *in Exam. Iurid. de Concub.* Hinc eum temporibus anterioribus inter Romanos paganiſmo addictos vagæ libidini ſine dubio propiorem, tot limitibus circumſcripſit, ut ad juſtum coniugium proximè acceſſerit; pro juſto certè Juris Gentium matrimonio civium Roman haberi potuerit, nulla re niſi ſolennitatibus juris civilis deſtituto, à cuius juſtis nuptiis differebat quidem in nonnullis, nonnulla autem communia cum eo habebat. Primò enim conſiſtebat inter eos tantum inter quos ratione ſanguinis & affinitatis etiam juſtæ nuptiæ conſtare poterant. *l. 10. & 11. & paſſim Cod. de natural. lib.* licet honeſtam & ingenuam fœminam in concubinatu habere ſine teſtatione nemo potuerit, ſed libertas tantum, aut ingenuas vilioris conditionis. *l. 3. ff. de concub.* II. Quemadmodum qui uxorem habet, ducere non poteſt aliam; ita etiam qui concubinam habuit, aliam ſuperinducere non poterat; niſi prior aut morte aut quodam quaſi repudio ſeparata eſſet. *Nov. 18. c. 5.* III. In concubinatu æquè ac in juſto matrimonio abeſſe debuit omnis libido & adeſſe caſtitas. *d. nov. 18. c. 5. & Novell. 89. c. 12.* IV. Committitur in concubina adulterium ab extraneo. *l. 13 § 1. ff. ad leg. Iul. de adult.* V. Non diſſolvitur concubinatus furore. *l. 2. ff. de concub.* VI. Liberi inde prognati non ſunt ſpurii, ſed naturales vocantur, paremque cum legitimis debent pietatem parentibus. *Auth. licet. l. 8. Cod. de na..ral. lib.* quæ omnia latius deducta vide *Coll. Iur. Arg. th. 2. de*

concub. Unde apparet Jus Justinianæum non accusandum esse, quasi vagam quandam libidinem per concubinatum permiserit, ut rectè monet *Coll. Iur: Arg. dict. loco.* Ideo nec Canones, rigidi alias Juris Justinianæi censores, abrogant Concubinatum, sed permissum olim Christianis patrum & conciliorum authoritate docent *distinct. 34 c. 4 & 5.*

Dum tamen in Justiniano ob permissum concubinatum aut defendendo aut excusando laboramus, non ideo negamus rectius fieri si inter Christianos planè non toleratur; unde etiam in nostrâ Republ. nequaquam permissus est, arbitrariâ in reos pœnâ constitutâ *dict. Const. artic 4. sub rubr.* Zur Unehe sitzen. *§ 1. quem integrum hic apponimus.* Wir verordnen setzen und wollen / daß niemands unserer Burger / Inwohner oder Hindersassen / Geystlich oder Weltlich in unserer Stadt Straßburg und dero Burgbann zur Unehe sitze / sondern so iemands also befunden wird / der oder die sollen in hafft eingezogen / und nach eines Rahts Erkantnuß gestrafft werden. Fuisse quidem olim in patria nononostra non planè illicitum concubinatum, conjicere licet ex antiqua constitutione, quæ anno Chr. 1437. & ita ante ducentos viginti quatuor annos lata, ac in Ecclesia Cathedrali pro concione recitari, ut commodius innotesceret, jussa est, ut habetur in nostro Msc. *fol. 107. & seq. sub rub.* Von denen die zur Unehe sitzen. In hac jubentur omnes qui tum concubinas aluerunt, aut ducere illas, si alias coniuges non habuerint, aut se ab illis separare; bonis quæ ad se invicem attulerunt, aut durante illa coniunctione compararunt, certâ lege dividendis, sumptusque ad liberorum, si fortè inde nati sint, alimenta erogandi duas tertias viro, reliquâ tertiâ muliere præbente, *ut dict. Const. prolixius continetur.* Licet de successione illorum liberorum tum ex testamento tum ab intestato, nihil ibi videam dispositum; circa quam quid jure Justinianæo observatum fuerit, peti potest *ex d. t. Cod. de nat. lib. Nov. 18. item Novell. 89 c. 12. & seq. Coll. Iur. Ag. th. 8. de Concub.*

CAP.

CAP. ULTIMUM.

Plura quidem juris capita collegeram, in quibus notabiles aliquot differentiæ inter utrumque jus occurrunt. Sed antequam omnibus ultima lima adderetur, certis ex causis ad prælum festinandum erat. Quare hoc loco finem labori huic imponam, si prius sequentes, quæ sub manu erant, differentias velut coronidem adjunxero. Jure civ. Justinianæo donare quidem sibi invicem conjuges non poterant regulariter. *l. 1. & toto tit. ff de donat. inter vir. & ux.* legata autem conjugi relinquere, l. 109. de legat. 1. l. 33. §. 2. de legat. 3. l. 19. C. eod. ut & heredem instituere conjugem non erat prohibitum l. 5. Cod. de hered. instit. Jure nostro nullum ex his fieri potest efficaciter, *ut patet ex antiquo artic. sub rubr.* Kein ehegemächt soll dem andern etwas zum eigenthumb geben. *in ordin. tit. de Contract. pag. 20. quem integrum, quoniam brevis est, juxta antiquum idioma exhibere placuit.* Dehein unser burger mag geben sinem wibe / noch dehein wip unser burgerin mag geben ihrem ehlichen manne / deheiner hand gut / daß die eygenschafft sin sy / nuwent zu eime wideme. Weders under ihnen dem anderen gebe sin gut zu eigen / die gifft soll nit gelten in wellichen weg sü geschehe. De cujus sensu cum variaretur, nonnullis de donatione inter vivos (ut verba suadere videntur) præcise intelligentibus, aliis etiam ad heredis institutionem extendentibus; ab ipso Magistratu tandem ita declaratus est hic articulus, ut per eum non tantùm donare sibi invicem conjuges constante matrimonio non possint; sed etiam testamento heredes se invicem instituere aut legata proprietatis (de usufructu enim relicto secus est) relinquere nequeant, sine speciali veniâ impetratâ. Licet autem heres institui apud nos non possit conjux testamento durante matrimonio facto; nihilominus ante nuptias instrumentis dotalibus de mutuâ successione pacisci possunt. Notabili rursus inter utrumque jus differentiâ. Jure namque Justinianæo transferri pactis hereditas regulariter non potuit. *l. 19. C. de pact.*

Eodem jure Justin. Reus exceptiones suas non omnes si-

mul in medium afferre tenetur; ſed unâ omiſſâ vel non probatâ, aliâ poſtea uti non prohibetur, *ut ex l. 5. & 8. ff. de except. l. 43. de R. I. poſt VVeſemb. parat. n. 10. h. t. & Zoeſium in comm. ad Dig. h. t. n. 30. & 33. C. I. A. th. 11. h. t. docet.*

Secus eſt apud nos. Conſtitutum eſt enim ut Reus omnes ſuas exceptiones, tam dilatorias, quam peremptorias, ſimul & non diviſim interponat. Reform: Rathsordnung Tit: von Termin der einreden oder außzügen. §. 2. fol. m. 21. f. 2. ibi. undt ſoll antworter auff diſen erſten Termin alle ſeine außzügliche einreden / ſo er hat / oder zu haben vermeynt / ſamentlich oder miteinander / und ſo er mit documenten oder Perſohnen dieſelbige zubeweiſen haben wird / Articulirt übergeben / und nicht nach der erörterung oder entſcheyd einer / allererſt die ander von newem und diviſim fürwenden. & tit. vom erſten Termin der endlichen außzügen. §. 2. fol. 22 f 2. ibi. ſo ſoll Antworter auff dieſen Rechtstag oder Termin all ſein peremptorial, Eliſiff, und defenſional articul, ſamptlich und zumahl produciren / und nicht ein endlichen außzug nach dem andern diviſim fürbringen. Ratio hujus rei hæc redditur, ne ſcil lites temerè protrahantur. dicto §. 2. princ. damit auch gefährliche verlängerung deß proceſs, deſto beßer fürkommen werden möge. & §. 2 tituli ſuperius allegati von Termin der einreden. in fine, ibi: als dadurch der haupthandel lange zeit verhindert und auffgezogen wird. Et hæc hactenus regulariter. limitatur enim hæc doctrina in caſu quo aut nova exceptio poſt terminum lapſum oritur, aut exceptionis antea quidem jam competentis, ſed ignoratæ, poſt id tempus demùm certior factus eſt reus, ſi id juramento præſtito affirmare poteſt. dict. tit. vom erſten Termin der endlichen außzügen. §. 2 ibi: es were dann ſach daß ſich hernacher etwas von newem zutragen / oder erſt einer einreden deren er vor kein wißens gehabt in erfahrung kommen were und daſſelbig mit einem leiblichen eydt behalten möchte / alsdann undt anders nicht / ſoll ihm zugelaſſen werden / ſeine weitere oder newe peremptorial Articul zu übergeben. Idem obtinet hodie jure Imperii noviſſimo. Cammergerichts-Ordnung parte 3. Tit. 24. §. fin. ibi. ſamptlich miteinander in ſchrifften. &c.

Sed

Sed ſiſtimus calamum hâc in materia, in quâ accuratius quid præſtare illorum eſt qui altiori ſunt ingenio ac eruditione præditi. nos,quantum exercitio Academico ſufficere videbatur, pro ingenii modulo delineavimus. Interea

Tu Proceres Vrbemq, DEVS munimine ſancto
Cinge,nec antiquo careant fac robore leges,
Vnde ſalus populi,divinaque gloria,donec
Ardua Cœlorum volvetur machina,creſcat.

Sacroſanctæ Trinitati ſit laus,honor & gloria in ſempiterna ſæcula Amen.

Ne ſequens pagella vacaret, libuit exercitii diſputatorij gratia adiicere quædam

COROLLARIA

I.

Non rectè definita videtur §.8.Inſt.de pub. jud. *Vis publica* , quæ armis fit; *Privata,*quæ ſine armis.

2.

Quæ pater in ſtudia filij impendit , ea hic regulariter in portionem ab inteſtato debi-

tam

tam imputare debet, nisi probet coheredibus, parentem id non credendi animo, sed ex pietate fecisse. Sic contra plurimos interpretum, qui onus probandi coheredibus incumbere docent, legem 50.ff.famil. ercifcund.*explicamus.*

3.

Frater sororem ducens non committit incestum Iure Gent.

4.

Superusurium accipere non semper est injustum.

5.

Vsucapio & præscriptio effectu sunt idem.

6.

Non omnia quæ Deus facit, aut fieri permittit, sunt inter res hominibus licitas.

7.

Doctrina quorundam Mathematicorum de quiete Solis & motu Terræ *non est contra S. Scripturam ac proinde non damnabilis.*

